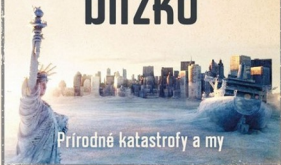


EDÍCIA CIVILIZÁCIA

HENRIK SVENSEN

Koniec je blízko



Prírodné katastrofy a my

V populárnej kultúre, vo filmoch a seriáloch už apokalypsa nastala nespočetne veľa ráz. V skutočnom svete môže prísť zajtra alebo o tisíc rokov. Nikto nevie. Každodenne však najviac ľudí neumiera na apokalypsu, ale pre hlad, chudobu, suchá a povodne.

premedia

OD POMPEJÍ PO SÚČASNOŠŤ

premedia

HENRIK SVENSEN

Koniec je blisko

Z udzielnym przełożył Mirzadur Zamanik

premedia

Edícia CIVILIZÁCIA, 3. zväzok

This translation has been published
with the financial support of NORLA

Henrik Svensen: Koniec je blízko – Prírodné katastrofy a my

Prvé vydanie, www.premedia.sk

Copyright © 2006, H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS

Translation © Miroslav Zumrik, 2016

Cover design © Dodo Dobřík, 2016

Slovak edition © Premedia Group, s.r.o.

ISBN 978-80-8159-396-3

Obsah

PREDSLOV

9

Na hraniciach Sahary

Katastrofy a my

12

Od úsvitu vekov

*Koniec sveta – Začiatky – Predkresťanské strašidlá –
Stredoveké rituály – Otázka viny – Smrť nosí čiernu –
Konfliktné intermezzo – Kríza v Londýne – O kométach
a slanine*

21

Sviatok všetkých svätých

*Prítomnosť katastrof – Sviatok všetkých svätých – Stany
a baraky – Pombal a Portugalsko – Boj ideí – Teória a prax –
Boh alebo veda? – Budúcnosť*

40

Otrasy na periférii diania

*Kuriérom do Kodane – Knihy o katastrofách – Kto riadi
Prírodu? – Stvorenie*

57

Kalifornia: Zemetrasenia a kultúra

*Symbolické obete – San Francisco 1906 – Politika popierania
– Populárna kultúra a očití svedkovia*

66

„The Last Call“

*Zemetrasenie – Dielo Boha? – Idey a zmeny – Na druhú
stranu Atlantiku – Apocalypse Now?*

78

Prírodné katastrofy v Metropolis

*Prírodné katastrofy ako možnosti – Veľkomestá a riziko –
Americká tragédia – Metropolis v ruinách – Nech žijú mestá*

89

Krajina fjordov

*„Čudná katastrofa“ – Od katastrof ku svetovej literatúre –
„Pod' ku mne“ – Nórske katastrofy – Moderný národ – Panika
v hlavnom meste*

110

Nebezpečná príroda

*Popieranie – Perspektívy – Smrť na mori – Živelné pohromy
– Nórske proroctvá*

134

Problémové deti prírody

*Päť dedín. Päť reakcií. Jedna sopka. – Monitorovanie
a obetné baránky – Sv. Agáta – Tragédia vo viacerých
dejstvách – „Zhoríme, mama?“ – Riziko – Nie až také super –
Mordor verzus hora Fudži*

153

Katastrofy a politika

*Boj o klímu – Zmeny a katastrofy – Spaľujúca horúčava –
Vznik „tretieho sveta“ – Opakovania – Okupácia a modlitby
– El Niño – Udržateľný rozvoj*

181

Vlna

*Anatómia jednej katastrofy – „Povedali nám, aby sme
utekali“ – Globálna katastrofa – Neľútostná príroda vracia
úder – Kresťanské obavy – Karma – Je Alah dobrý? – Niet
pochýb – Nádej*

205

Sú prírodné katastrofy prirodzené?

*Moderné mýty – Sme pánmi prírody – Nech žije veda! – Ako
nás prírodné katastrofy ovplyvňujú – Konšpiračné teórie –
„Koniec sveta“*

225

EPILÓG

Kde pod zemou býva diabol

243

VELKÉ PRÍRODNÉ KATASTROFY: SVET	251
VELKÉ PRÍRODNÉ KATASTROFY: NÓRSKO	256
POUŽITÁ LITERATÚRA	259
POZNÁMKY	271

Predslov

Počas posledných tridsiatich rokov zahynuli v dôsledku prírodných katastrof vyše dva milióny ľudí. Živelné pohromy nejakým spôsobom postihli vyše päť miliárd ľudí, 180 miliónov prišlo o strechu nad hlavou. Veľké prírodné katastrofy z nedávnej minulosti – v Iráne, juhovýchodnej Ázii, USA a v Pakistane – obrátili život naruby neuveriteľnému množstvu ľudí. Menia tieto prírodné udalosti našu spoločnosť a spôsob nášho myslenia? Majú katastrofy za následok, že prírodu vnímame ako čosi cudzie a nebezpečné? Táto kniha si kladie otázku, čo s nami katastrofy robia. Výskum v tejto oblasti je rozsiahly, počet monografií a kníh na túto tému enormný. To neznamená, že si podrobné štúdium zasluhujú všetky katastrofy, ani že všetky vedú k veľkým zmenám v našej súčasnosti. Aj tie najmenšie katastrofy však môžu spôsobiť veľké straty na životoch a škody.

Táto kniha sa zaoberá niektorými z najznámejších prírodných katastrof a ich následkami. Rovnako dobre mohli byť použité aj iné katastrofy, závery by sa nezmenili. Čitateľ sa tiež dozvie o katastrofách, o ktorých doteraz zaručene nepočul. Následky sú často mimoriadne dramatické a nepredvídateľné. Táto kniha však nie je katalógom katastrof a počtov obetí či rozsahu škôd. Pokúša sa skôr zoširoka predstaviť následky, aké mali vybrané katastrofy pre ľudí,

spoločnosť a kultúry, pričom niektoré z katastrof patria k najtragickejším udalostiam v dejinách ľudstva, a to aj v porovnaní s následkami vojen.

Naše chápanie prírodných katastrof, ich príčin a následkov sa neustále mení. K intenzívnemu štúdiu týchto udalostí v súčasnosti prispieva celý rad vedeckých odvetví. Ak chceme ukázať šírku dnešných poznatkov o katastrofách, musíme postupovať interdisciplinárne. Záber tejto knihy siaha od geológie cez antropológiu, sociológiu a historickú religionistiku až po geografiu a históriu. Kniha sa opiera o široký výber odbornej literatúry, na ktorú odkazujú jednotlivé poznámky.

Pri písaní tejto knihy mi svojimi poznatkami o rôznych aspektoch prírodných katastrof, ako aj svojimi cennými pripomienkami pomohlo mnoho ľudí. Kniha by vyzerala inak, nebyť podnetov (získaných „v teréne“, pri osobných rozhovoroch či prostredníctvom emailu) od Astora Fursetha, Sveina Rundeho, Gabriely Garvalho, Eline Stangelandovej, Dana Banika, Narveho Fulsåsa, Øysteina Walberga, Farrokha Nadima, Erlinga Kvernevika, Kennetha Hewitta, Grega Bankoffa, Paula Susmana, Najeeba-ur-Rehmana Naza, Øyvinda Støylena, Andersa Bødala, Toreho Frosta, Emanuela Minosa a Johna Hustada. Za komentáre k častiam textu ďakujem Martine Bjørnhaugovej, Camille Svensenovej, Bjørnovi Mortenovi Litveitovi Hansenovi, Reidarovi Müllerovi, Steinarovi Andreasovi Sætherovi a Albrechtovi Hofheinzovi. Pri získavaní rozsiahlej a rýchlo rastúcej literatúry o katastrofách mi výrazne pomohla Marit Sørлиеová a Kristin Rangnesová z Geologickej knižnice Univerzity v Osle. Chcel by som sa tiež poďakovať Dagovi Kristianovi Dysthemu, Einarovi H.

Bandlienovi a Arnemu Dahrovi za ich podporu počas našej expedície do Mali a Sverremu Plankeovi za to, že nám expedíciu umožnil. Na vzniku knihy sa podnetmi a komentármi takisto podieľal šéfredaktor Harald Engelstad.

Na hraniciach Sahary

*Sopka vzbudí túžbu po deštrukcii
Aj v tých najmierumilovnejších dušiach.*
SUSAN SONTAGOVÁ, *Milovník vulkánov*

Doprava v centre takmer zastala. V dôsledku bezpečnostných opatrení na ochranu americkej ambasády po teroristických útokoch zo septembra 2001 ju presmerovali. Náš šofér bol očividne podráždený. Zadné dvere zeleného minibusu, ktorý pol metra pred nami blokoval cestu, zdobila veľká nálepka so zachmúrenou tvárou Usámu bin Ládina. V Bamaku, hlavnom meste Mali, bol pondelok predpoludním a my sme smerovali na stretnutie s tunajším ministrom energetiky. Ulicu lemovala záľaha stánkov s oblečením, zeleninou a naporciovanými exotickými opicami a plazmi. Bamako je, mimochodom, známe pestrofarebným oblečením tunajších obyvateľov, muži i ženy chodili v oslnivo žltých, oranžových, červených či zelených šatách, ktoré im siahali po členky. Hlavné mesto je ukázkou harmonickej zmesi tradičnej a modernej africkej kultúry.

Konečne sme zastali pred budovou ministerstva. Na ministra sme museli počkať na tmavej chodbe na prvom poschodí. Je akýmsi pravidlom, že významné osoby meškajú. Napokon nás uviedli do predsiene, opäť sme chvíľu čakali, až sme sa konečne ocitli v ďalšej miestnosti, kde nás mal prijať minister. Steny zdobili portréty mužov v oblekoch. Kožené kreslo na konci dvoch dlhých stolov bolo prázdne.

Prešla ďalšia chvíľa, kým minister vošiel do miestnosti. Mocne stavaný, nakrátko ostrihaný, s udržiavanými bokombradami a vo svetlozelených šatách. Vstali sme. Bolo mi trochu nepríjemné, že som si zabudol obliecť čosi reprezentatívnejšie. Keď už sme mali za sebou zdravenie a ďalšie formality, minister nás požiadal o brífing, bol zvedavý, čo máme v úmysle. Znepokojovala ho sopka v blízkosti Timbuktu a obával sa prípadnej rozsiahlej evakuácie. Predložili sme mu náš akčný plán. Minister pozorne počúval a krútil pritom prstami. Na záver stretnutia vyhlásil, že s nami pošle vlastného pozorovateľa. Prezidenta už, mimochodom, informovali.

Zmyslom našej expedície bol výskum prípadnej sopečnej činnosti na piesčitej pláni neďaleko Timbuktu. Francúzski vedci už v šesťdesiatych rokoch mali podozrenie, že zemská kôra v tejto časti Mali sa môže pretrhnúť. Neočakávané zemetrasenia v deväťdesiatych rokoch, zdalo sa, iba potvrdzovali, že sopečná erupcia predstavuje reálnu hrozbu. Na jeseň 2001 k nám do Osla dorazili správy, že sopečná činnosť silnie a ohrozuje viaceré dediny na severe Mali. Z dier v zemi sa valil zápachajúci dym s teplotou pravdepodobne až štyristo stupňov. Najohrozenejšia bola dedina M'Bouna s 1 600 obyvateľmi. Vláda sa obávala, že sopečná aktivita by v blízkej budúcnosti mohla postihnúť tisícky ľudí. Hoci v oblasti neboli sopky, pozorovania svedčili o aktivite, aká je typická práve v blízkosti sopiek: množstvo teplých prameňov a časté úniky plynu. Sopky pritom môžu vzniknúť aj na rovine. Spomínam si na prípad mexického roľníka, ktorý v roku 1943 objavil sopku na svojom poli s obilím. O rok neskôr mala sopka výšku 335 metrov a jej lávové prúdy zasiahli územie s rozlohou 25 štvorcových kilometrov.

V decembri 2001 sa v Osle zišla expedícia, ktorú tvorili dvaja geológovia (jedným z dvojice som bol ja), jeden fyzik a jeden kameraman. Logistiku zabezpečil Geologický prieskum Mali.

Z Bamaka do Timbuktu sme sa dostali malým vrtulovým lietadlom. Na letisku nás čakali dve toyoty s náhomom na všetky kolesá. Letisko sa nachádza tesne za mestom, cesta je plná piesku a lemuje ju roztrúsená zástavba. Minuli sme viacero tabúl s označením západných humanitárnych organizácií. Krajina v deväťdesiatych rokoch veľmi potrebovala pomoc v dôsledku sucha a občianskej vojny medzi usadlíkmi a nomádmi. V Timbuktu prebiehali najrozličnejšie projekty od pomoci bývalým detským vojakom so začlenením sa do normálneho života až po digitalizáciu starých rukopisov z tunajšej, kedysi slávnej univerzity. Zastavili sme sa na obed v reštaurácii na okraji mesta a vzápätí nás obkolesila skupina chlapcov, tínedžerov. Čo tu robíme a odkiaľ sme? Na hlavách mali červené a modré šatky, tak ako mladí chlapci zo západného Osla. Keď sme chlapcom povedali, že sme z Nórska, zareagovali, že sa kamarátia so spisovateľom Arim Behnom. Najvýrečnejší zo skupiny po anglicky zapálene hovoril, ako pred tromi mesiacmi Ari Behn navštívil Timbuktu a rozprával im, že si onedlho vezme za ženu nórsku princeznú. „Veľmi mu to prajem. Môj kamarát Hama poslal Arimu množstvo darov, svadobných. Ari povedal, že sa vráti.“ Potom nám chlapci ponúkali strieborné šperky a tričká.

Pomery v Timbuktu sa v porovnaní s minulosťou zmenili. Donedávna to bolo jedno z najneprístupnejších miest na svete, opradené mýtmi o ukrytom bohatstve. Prvý Európan sa do mesta dostal a živý sa z neho vrátil až v roku 1828.¹ Dnes

sa tu dá surfovať na internete, napríklad v kaviarni neďaleko reštaurácie, kde sme jedli kuracie mäso s pieskom v omáčke.

Z Timbuktu sme sa cez vyschnutú piesčitú krajinu prepravili na západ k jazeru Fabuibine a k dedine M'Bouna. Vysoké biele duny pred vstupom do dediny pripomínajú, že ľudské obydlia môže kedykoľvek pohltiť púšť. Piesok pokrýval aj úzke uličky v dedine, kde na hlavnej ulici prebiehal čulý obchod: boli tu stánky so šperkami, mäsom a sušeným tovarom, všetko uložené na kobercoch pod nízko visiacim slnkom. Okrem našich áut nebolo vidieť žiadne iné. Ako sme prichádzali, utekala za nami skupinka detí. Takmer všetky domy v dedine boli prízemné a z hlíny. My sme mali bývať v jednom z mála, ktorý mal aj poschodie, a v jedinom s elektrickým agregátom.

Po niekoľkých dňoch výskumu v teréne sme zistili, že neuveriteľné správy, ktoré nám poslali do Osla, sú pravdivé. Prvý deň sme v okolí vídali sčasti spálené kríky a tlejúcu pôdu. V niektorých dierach v zemi sme namerali teplotu až osemsto stupňov, oveľa viac, než zneli pôvodné informácie. Museli sme si dávať pozor, kam šliapeme, pôda bola nepevná, stačilo málo, aby sa človek prepadol. Videli sme i niekoľkometrové trhliny plné síry, hlinené okraje trhlín boli vypálené dočervena. Pod tunajšou zemou sa čosi očividne dialo a v najhoršom prípade to mohlo viesť k sopečnej erupcii.

Obyvatelia v dedine mali veľký strach. Ich starosta v rozhovore s nami podotkol, že sa obávajú udalosti katastrofálnych rozmerov. Účinky pociťovali už teraz. Zničené pastviny, tlejúca pôda čoraz bližšie k dedine. Vietor občas prinášal zvláštny, neurčitý zápach. Starosta bol znepokojený. Zhoršila sa vraj i kvalita vody. Studne v dedine boli príliš plytké. Navyše, dedinu opúšťali mladí. Budúcnosť nevyzerala optimisticky.

Náš terénny výskum bol krátky a intenzívny. Museli sme toho veľa stihnúť a autom prekonať veľké vzdialenosti. Vo štvrtok večer, dva dni po príchode, sme sa už mohli začať baliť.

Do Timbuktu sme chceli vyraziť skoro ráno, aby nás cestou nezastihla tma. V tejto oblasti vládlo po občianskej vojne stále napätie a nikto z nás netúžil po tom, aby nás potme niekto prepadol v púšti. Podmienky boli také nebezpečné, že nás ľudia varovali, aby sme o plánovanom návrate nikomu nehovorili. Naši šoféri boli, mimochodom, ozbrojení.

Z terasy sme mali výhľad na strechy ostatných domov. Na vrchole duny v diaľke odpočívala skupina tiav. Na terase bola núdza o miesto. My štyria z Nórska sme diskutovali o výsledkoch dnešného výskumu s ďalšími geológmi z Bamaku. Vyslanec ministra sedel na stoličke a sklonený nad tranzistorom počúval priamy prenos z futbalového zápasu afrického pohára v Mali. Radšej by bol ostal v Bamaku a pozeral televízor, celý čas však musel sledovať, čo robíme, aj keď z úctivej diaľky. Naši dvaja šoféri na malom variči varili čaj, ktorým nás ponúkali. Potom vytiahli modlitebné koberčeky a obrátili sa smerom k Mekke. Členom expedície bol aj vyslanec vysokého komisára OSN v Timbuktu a miestny sprievodca, brat starostu v M'Boune, v žiarivo modrom turbane. Zo zadnej miestnosti nám priniesli obed, hrniec s kuracím mäsom, ryžou a chlebom. A pieskom, ktorý nám počas celého obeda škripal pod zubami.

Našu diskusiu sme uzavreli tým, že teórii o skrytom vulkáne odporuje množstvo pozorovaní. Spálené oblasti, ako sa ukázalo, vytvárali kruhový vzor, čo nasvedčovalo, že sa šíria z akéhosi centra. Ak by za spálenie mohla magma, vyzeralo by to rozhodne inak, a okrem toho sme nenašli žiadne zvyšky lávy. Čo ak bolo príčinou fenoménu čosi úplne iné? Ešte stále sme mali čas, a tak sme posledný deň expedície chceli venovať overeniu novej hypotézy.

Na večernej terase som zrejme nebol jediný, kto mal pocit, že čas nám ubehol akosi prirýchlo, a že sa nám z M'Bouny ešte nechce. Život v dedine nám pripadal ešte exotickejší vďaka hudbe, ktorá sem doliehala ponad strechy domov. Niektorí

z nás zišli na dvor a na ulicu, aby zdroj hudby vypátrali. Ozývala sa z okraja dediny. Cesta bola pokrytá pieskom, kráčalo sa po nej ťažko, vďaka silnému mesačnému svitu bola však aspoň dobre viditeľná. Domy vrhali dlhé tieň a my sme zašli za roh posledného obydlia v dedine. Cez plot sme zazreli osvetlený dvor a na ňom niekoľko mladých ľudí. Podišli sme k plotu, aby sme videli lepšie. Onedlho si nás všimli. Pár z nich prešlo k bráne a volali nás dovnútra. Vďaka tlmenému svetlu sme uvideli asi desať chlapcov stojacich v kruhu. Uprostred nich tancoval rovnaký počet dievčat na populárnu hudbu z kazety. Bola to teda dedinská „diskotéka“, miesto, kde sa mladí stretávali. Odchod miestnych mladých z dediny je veľkým problémom, starosta preto takéto stretnutia určite schvaľoval.

Čo by sa stalo, ak by sa ukázalo, že v blízkosti dediny vybuchne sopka? Museli by obyvatelia utiecť do tábora neďaleko Timbuktu, alebo ešte ďalej? Vedeli sme, že výsledky nášho výskumu môžu rozhodnúť o budúcnosti týchto ľudí.

Katastrofy a my

Spôsob, akým sa ľudia a spoločnosti chránia pred prírodnými katastrofami a reagujú na ne, prezrádza veľa o hodnotách a prioritách týchto spoločností. Prírodné katastrofy sú výsledkom stretu medzi prírodou a ľudskou spoločnosťou, a o ich rozsahu rozhoduje, do akej miery sa ľudia dokázali prispôsobiť hroziacemu nebezpečenstvu. Katastrofy sú tiež súčasťou každodenného života. Každý jeden deň dôjde na svete v priemere k jednej až dvom živelným pohromám – a nebezpečenstvá nás obklopujú neustále. Na vznik katastrofy stačí málo, nie je to nič neobvyklé. Ku katastrofám dochádza celý čas, ani si nemusíme uvedomovať, ako nás ovplyvňujú. Jedným z cieľov tejto knihy je ukázať, ako nás tieto udalosti poznačili v priebehu histórie

a ako sa naše predstavy o spoločnosti a prírode v krízových situáciách menia. Ak chceme obmedziť rozsah katastrof, sú potrebné konkrétne opatrenia. Predovšetkým musíme vedieť, ako katastrofy vznikajú.

„Prírodná katastrofa“ je široký a nie celkom jasný pojem. Má mnoho definícií. O prírodnej katastrofe hovoríme v zásade vtedy, keď spoločnosť čelí istému ohrozeniu, a to v podobe zemetrasenia, výbuchu sopky, prípadne v podobe dlhšie trvajúcich udalostí ako povodne či suchá. Na hranici toho, čo sa obyčajne ešte považuje za prírodnú katastrofu, sa nachádza hladomor a epidémie. Často majú v porovnaní s geofyzikálnymi prírodnými katastrofami skôr sociálnu príčinu, aj hladomor a epidémie sú však dôsledkom toho, že spoločnosť nie je schopná vyrovnat' sa so zmenami prostredia. Vo všeobecnosti môžeme katastrofy rozdeliť podľa typu ohrozenia, ktoré ich vyvolalo, na prírodné, technologické a sociálne.²

V ideálnom prípade, ak sú spoločnosti chránené, extrémne prírodné úkazy k prírodným katastrofám nevedú. Každá spoločnosť je však v rozličnej miere zraniteľná, pričom o tejto miere rozhodujú činitele ako ekonomika, politika, náboženstvo či štruktúra spoločnosti. Zraniteľnosť sa mení aj v rámci spoločnosti. Najdôležitejším činiteľom je často postavenie na sociálnom rebríčku. Keď katastrofa pomíne, začína sa odstraňovanie jej následkov, hľadajú sa jej príčiny a zisťuje sa, aké veľké škody napáchala. Rozsah katastrofy sa dá určiť podľa rozličných kritérií. Môžeme ich deliť podľa veľkosti postihnutého územia, počtu obetí, príčin katastrofy, ako aj podľa spoločenských dôsledkov a ekonomických strát.

Do akej miery ovplyvňujú prírodné katastrofy spoločnosť? Je zrejmé, že veľké katastrofy spôsobujú rozsiahle materiálne škody a problémy pre ekonomiku. Zemetrasenie a následné vlny cunami, ktoré zasiahli juhovýchodnú Áziu 26. decembra 2004, spôsobili škody za miliardy dolárov. Tak ako pri všetkých

ostatných katastrofách boli však aj tu najtragickejšie straty na životoch. Neuveriteľné množstvo obetí katastrof z posledných rokov nám pripomína, že naše spoločnosti nás stále nedokážu ochrániť. Stačí pomyslieť na 280-tisíc ľudí, ktorí sa v decembri 2004 stali obeťami cunami, či na milióny ľudí v Indonézii, Indii a na Srí Lanke, ktorí vtedy prišli o strechu nad hlavou. Môžeme si tiež pripomenúť hurikán Katrina, ktorý v New Orleans v septembri 2005 zanechal množstvo chudobných či ekonomicky slabých ľudí, alebo si môžeme spomenúť na osud všetkých, ktorí síce prežili zemetrasenie v Kašmíre toho istého roku, ale chýbala im pomoc, aby si poradili so životom po katastrofe.

V budúcnosti budú prírodné katastrofy ešte bežnejším javom. Zmeny klímy spôsobené človekom povedú spolu s globálnym otepľovaním k častejším extrémnym prejavom počasia. Hurikány *môžu* byť ešte silnejšie, lavíny častejšie, povodne ničivejšie, suchá dlhšie. Obzvlášť postihnuté budú chudobné krajiny. Aby sme obmedzili rozsah prírodných katastrof, musíme preto riešiť otázku chudoby. Prírodné katastrofy nie sú výlučne „prirodzené“. Môžu ich spôsobiť a zhoršiť sociálne a ekonomické pomery. Obmedzovanie rozsahu katastrof bude preto dôležitou súčasťou stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

Majú prírodné katastrofy dopad na kultúru a spoločnosť? Môžu ovplyvniť ľudské myšlienky a mentalitu? Táto kniha predstavuje viacero odpovedí na spomenuté otázky. V poslednom období sme boli svedkami, ako sa prírodné katastrofy stali bežnou súčasťou správ z bohatých i chudobných krajín. Napriek veľkej pozornosti, ktorú ľudia a médiá týmto úkazom venujú, sa k nám len zriedka dostanú hlbšie analýzy dôsledkov, ktoré pre nás katastrofy majú. Mojou motiváciou pri písaní knihy bolo presvedčenie, že poznatky o katastrofách z minulosti môžeme využiť, aby sme lepšie porozumeli následkom katastrof v našej súčasnosti. Okrem toho sa chcem zaoberať otázkou, čo katastrofy prezrádzajú o nás a o našej kultúre. Pred písaním